

Sammanfattning av betänkandet kvalitet i välfärden- bättre upphandling och uppföljning (SOU 2017:389)

Vinstbegränsning ur kvalitetsynvinkel

Vinstbegränsning och kvalitetskrav

Utredningen anser att det inte är möjligt att ersätta en vinstbegränsning med utökade kvalitetskrav då sådana krav skulle riskera att bli för detaljerade och innebära en allt för stor administrativ börda. En vinstbegränsning skulle enligt utredningen innebära att förutsättningar finns för en mer tillitsbaserad styrning. Man vet då att pengarna används inom verksamheten (s.14).

Bättre kvalitet inom välfärden

Kvalitén inom välfärden kan enligt utredningen bli bättre genom en vinstreglering eftersom mer resurser blir tillgängliga för skola, omsorg och vård (s.14). Vidare framhålls i utredningen att resurser som annars skulle ha gått till övervinster kan användas inom verksamheterna genom en vinstreglering (s.178).

Avseende bestämmelser om uppgiftsskyldighet

En tystnadspliktsbrytande uppgiftsskyldighet föreslås införas

En tystnadspliktsbrytande uppgiftsskyldighet föreslås införas i patientsäkerhetslagen, socialtjänstlagen samt lagen om stöd och service till viss funktionshindrade. (s. 194).

Uppgiftsskyldigheten i patientsäkerhetslagen ska avse privata vårdgivare i förhållande till det landsting eller den kommun som har ansvaret för erbjudande av aktuell hälso- och sjukvård (s. 194).

Gällande uppgiftsskyldigheten i lag om stöd och service till vissa funktionshindrade samt socialtjänstlagen så ska detta avse enskilda verksamheter i förhållande till den nämnd som har huvudmannaansvaret för verksamheten (s. 194).

Uppföljning av vård och omsorg på ett effektivt och säkert sätt

Utredningen anser att en skyldighet för privata utförare att lämna ut vissa personuppgifter till den huvudman som finansierar och ansvarar för verksamheten innebär att det blir möjligt att på ett säkert och effektivt sätt följa upp den erbjudna vården och omsorgen (s. 195).

Avseende tillsynsmyndigheternas befogenheter

Om tillsyn

Inspektionen för vård och omsorg (IVO), kommuner samt skolinspektionen bedriver olika former av tillsyn i syfte att granska verksamheterna för att se att verksamheterna uppfyller de krav som följer av tillämpliga lagar och föreskrifter (s.199).

För vissa verksamheter finns bestämmelser om hur ofta tillsyn ska ske. Detta gäller bland annat för viss verksamhet enligt LSS och för förordningen (1993:1090) om stöd och service till vissa funktionshindrade (s. 201).

Avskaffande av kravet på frekvenstillsyn

I utredningen föreslås att kravet på frekvenstillsyn avskaffas i socialtjänstförordningen samt förordningen om stöd och service till funktionshindrade (s. 198).

Avseende IVO:s tillsyn

Utredningen anser att IVO:s utrymme för riskbaserad tillsyn bör öka i syfte att nå en mer effektiv tillsyn.

I utredningen anses att tillsynen bör vara risk- och väsentlighetsbaserad, vilket är svårt att förena med en årlig tillsyn av verksamheter (s.202).

Anmälan av betydande ändringar eller flytt av verksamhet

Kommuner och landsting föreslås bli skyldiga att anmäla betydande förändringar eller flytt av befintlig verksamhet eller om verksamheten läggs ner (s.198). I utredningen framhålls att en förutsättning för en fungerande tillsyn är att det finns aktuella register över omsorgsgivare och vårdgivare (s.203).

Förbättringar av förutsättningar att följa insatser inom socialtjänsten

Kartläggning av behovet av data inom socialtjänsten

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys föreslås ges i uppdrag att kartlägga behovet av data inom socialtjänsten samt vilka brister som på ett enkelt sätt kan åtgärdas genom mer samverkan, ändrad statistikinsamling samt förtydliganden (s. 205).

Kartläggningen föreslås ske i samverkan med Sveriges kommuner och landsting, Socialstyrelsen samt andra relevanta aktörer. Syftet är att förbättra möjligheten att följa insatser inom socialtjänsten. (s. 205).

Varierande tillgång av tillförlitliga data

Tillgången till tillförlitliga data om insatser samt resultat av insatserna mellan olika välfärdsområden varierar. Socialtjänsten är ett område som uppvisar dålig tillgång på data. Det saknas exempelvis data för att kunna göra en jämförelse av omotiverade skillnader inom socialtjänsten (s.205).

Avseende definitioner av vad som utgör enheter inom vård och omsorg

Framtagande av definitioner av vad som utgör enheter

I utredningen föreslås att E-hälsomyndigheten ska få i uppdrag att ta fram definitioner av vad som utgör enheter inom socialtjänsten och inom hälso- och sjukvården (s.207).

Detta uppdrag föreslås ske i samråd med socialstyrelsen, Inspektionen för vård och omsorg, Sveriges kommuner och landsting, Statistiska centralbyrån samt andra berörda aktörer (s.207).

Vid insamlandet av uppgifter tillämpar myndigheter och organisationer olika avgränsningar och definitioner. Därutöver saknas det enhetliga definitioner av vad enheter är. Utredningen bedömer att detta är ett problem vad gäller verksamheterna inom vård- och omsorgsområdet (s.208).

Definitioner som utgångspunkt för en eventuell enhetsredovisning

Syftet är att ta fram definitioner som kan innebära en utgångspunkt för en eventuell enhetsredovisning i framtiden (s. 209).

I utredningen framgår att en enhetsredovisning kan leda till ökad transparens vilket ger utökade möjligheter till att se hur verksamheter använder offentliga medel (s. 210).

Avseende utredning av förutsättningarna för enhetsbaserat verksamhetsregister

Verksamhetsregister över utförare inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten

Utredningen föreslår att utreda förutsättningarna för att göra ett verksamhetsregister över utförare inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten på enhetsnivå. Detta kan göras när definitioner av vad som utgör enheter tagits fram (s.211).

Utredningen bedömer att ett sådant register är en förutsättning för enhetsredovisning, men även en viktig utgångspunkt avseende ekonomisk uppföljning och statistikinsamling (s.211, 212).

Ökade resurser till upphandlingsmyndigheten

Ökade resurser till Upphandlingsmyndigheten

Utredningen föreslår att upphandlingsmyndigheten ska få ökade resurser så att de ska kunna stödja kommuner och landsting med bland annat vägledning (s. 220).

Utredningen bedömer att det är prioriterat att Upphandlingsmyndigheten tar fram bra vägledning samt annat stöd i syfte att främja utvecklingen avseende uppföljning av välfärdstjänster och kvalitetskrav. (221).

Avseende vård och omsorg i valfrihetssystemet

Lagen om valfrihetssystem

Lagen (2008:962) om valfrihetssystem (LOV) kan användas för viss verksamhet inom socialtjänsten och inom hälso- och sjukvården (s. 222). Det är frivilligt att inrätta valfrihetssystem enligt LOV förutom inom primärvården (223).

Huvudmannens noggranna övervägande

Utredningen föreslår att huvudmannen noggrant bör överväga i vilka fall lagen om valfrihetssystem är det bästa alternativet i syfte att stimulera utveckling av kvalitet (s. 222).

Fördelen med LOV är att ett valfrihetssystem kan ge brukare stora möjligheter till valfrihet. Dock är det även möjligt att i vissa fall ge brukare valfrihet inom ramen för upphandling (s. 223).

Många utförare

Utredningen anser att då det i vissa kommuner finns väldigt många utförare så kan detta leda till svårigheter för brukarna att välja bland utförarna. Detta leder enligt utredningen även till svårigheter för

huvudmännen att följa upp verksamheterna samt få en fungerande samverkan i systemet (s. 223).

Det bör även enligt utredningen övervägas om det är bättre att utveckla verksamheten genom att den drivs i egen regi (s. 223).

Vilket som är det bästa alternativet bör enligt utredningen avgöras utifrån lokala förhållanden (s. 223).

Avseende assistans enligt LSS

Enligt utredningen är förutsättningarna för att ställa krav relativt små så som assistansen ser ut idag.

När brukaren väljer assistansutförare själv

I de fall som brukaren väljer assistansutförare själv så har brukaren själv ansvaret för kvalitetsutvecklingen genom att ställa krav alternativt välja en ny utförare.

I utredningen anses att brukaren kan ha sämre möjligheter att ställa krav på utföraren eftersom denne får en svagare förhandlingsposition i och med att brukaren till skillnad från kommunen inte representerar ett större antal brukare.

Vidare menar utredningen att brukare oftare befinner sig i en beroendeposition vilket kan påverka möjligheten till kravställning.

Därutöver tar utredningen upp att personer som omfattas av assistansen även kan ha en funktionsnedsättning som påverkar möjligheten att ställa krav. (s. 224)

Kommunen som huvudman

Utredningen anser att om kommunen var huvudman istället och den personliga assistansen skulle upphandlas eller omfattas av ett

valfrihetssystem enligt LOV så skulle förutsättningarna förbättras till att mer systematiskt ställa krav som syftar till kvalitetsutveckling.

Avseende sammanhållna insatser runt individen

Modeller och arbetssätt för en mer personcentrerad välfärd

Modeller för arbetssätt som kan utveckla och stödja en mer personcentrerad välfärd föreslås att identifieras och utvecklas med en god samverkan över olika specialiserings- och huvudmannagränser (s.225).

Personcentrering beskrivs ofta som att individen är en medaktör i välfärden. (s.146).

Sekretessreglering

Sekretessreglering som innebär hinder för effektiv samverkan föreslås ses över. (s. 225).

Inför eventuell konkurrensättning

Vid övervägande inför en eventuell konkurrensättning av ett område eller en verksamhet så bör man beakta konsekvenserna för den enskilda individen samt möjligheten att hålla ihop individens insatser (s. 225).

IT-system

I regeringens arbete med e-förvaltning så bör IT-system som stödjer professionernas arbete runt enskilda individer samt arbetet med ändamålsenliga regleringar prioriteras (s. 225).

Avseende jämlikhet

Jämlikhets- och fördelningsaspekter ska beaktas

Vid styrning av välfärdsverksamhet samt när ersättningssystem och konkurrenssystem utformas föreslås i utredningen att jämlikhets- och fördelningsaspekter ska beaktas. Utformning av system för ersättning och konkurrens är avgörande för en jämlik välfärd (s. 232).

Resursfördelningen ska styras efter behov

När sådana system utformas av staten eller huvudmännen så är det viktigt att fördelningen styrs efter behov. Detta innefattar fördelning av resurser inom såväl kommun och landsting samt vid utformning av exempelvis upphandlingsdokument, valfrihetssystem och ersättningssystem. (s. 232).

Privata försäkringar

I utredningen bedöms att förutsättningarna för en jämlik vård påverkas av förekomsten av privata försäkringar.

Regeringen har föreslagit ett förtydligande som innebär att hälso- och sjukvård enbart får ges inom ramen för en privat sjukförsäkring under förutsättning att människovärdes-, behovs- och solidaritetsprinciperna inte åsidosätts. (s. 233).

Offentligt finansierad privat välfärdsverksamhet som separat juridisk person

I utredningen anses att offentligt finansierad privat välfärdsverksamhet ska bedrivas i separat juridisk person. Syftet är att kunna kontrollera att behovs-, människovärdes- och solidaritetsprinciperna inte åsidosätts (s. 232).

Utredningen föreslog i tidigare betänkande (SOU 2016:78) att verksamhet som omfattas av krav på tillstånd att ta emot offentlig finansiering ska bedrivas i en separat juridisk person. Detta förslag innebär att verksamheter som inte finansieras med offentliga medel och verksamheter som bedriver offentligt finansierad välfärdsverksamhet inte ska drivas inom samma juridiska person. Syftet var bland annat att det skulle gå att följa upp de krav som ställs på de som tar emot offentlig finansiering. (s. 234).

Avseende bättre uppföljning

I utredningen bedöms att det finns anledning att utvärdera hur kommunerna följer upp kvalitet i de välfärdstjänster som lämnas över till privata utförare (s.237).

Utredningen föreslår att statskontoret ska få i uppdrag att följa upp huvudmännens uppföljning samt kontroll av privata utförare i välfärden (s.236).